

ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
Successful implementation of the shrimp farmers Kamphaeng Saen
Nakhon Pathom.

ภัทรพร สระทองฮ่อม*
Pataraporn Srathonghoum

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 2) เปรียบเทียบความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง จำนวน 313 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบ แบ่งชั้นตามสัดส่วนและผู้ให้สัมภาษณ์ 10 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สร้างโดยผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบบรรยาย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการเงิน ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้ และพัฒนา และลำดับสุดท้ายคือด้านลูกค้า

2. เกษตรกรที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่มีอายุและทำเลที่ตั้งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ด้านการเงิน เกษตรกรควรจัดทำบัญชีต้นทุน และรายการที่ใช้จ่ายระหว่างการเลี้ยง เช่น มีการจดบันทึกตั้งแต่การเริ่มเตรียมบ่อ ค่าพันธุ์กุ้ง ค่าอาหาร ค่าคนงาน ค่าน้ำมัน จนถึงการจัดกุ้ง แบ่งแยกรายรับ รายจ่าย ให้ละเอียดชัดเจนว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในทางใดบ้าง ด้านลูกค้า เกษตรกรควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของคุณค่าทางอาหารที่มีประโยชน์ การถ่ายเทน้ำ ในบ่อเลี้ยงเพื่อช่วยเพิ่มออกซิเจน การเติมแร่ธาตุในบ่อเลี้ยงกุ้ง ด้านกระบวนการภายใน เกษตรกรควรมีการติดต่อกับหน่วยงานราชการให้มากขึ้น อาจจะในด้านขอคำแนะนำในการเลี้ยงกุ้ง เพื่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การเลี้ยงกุ้ง หรือมี

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 73000

Thesis Master of Business Administration General management Faculty of Management Science
Nakhon Pathom Rajabhat University 73000

ภายใต้การควบคุมของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ ฉิมะสังคนันท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย
Corresponding author : dr_suwat_c@yahoo.com

การติดต่อกับหน่วยงานเอกชน ที่เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องอาหารกุ้ง เรื่องวิตามินบำรุงกุ้ง ด้านการเรียนรู้และพัฒนา เกษตรกรควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากเกษตรกรด้วยกัน หรือเข้าฟังการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งตามหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาให้ความรู้

คำสำคัญ : ความสำเร็จ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง

ABSTRACT

The purpose of this research are 1) To Study the success of the shrimp farmers Kamphaeng Saen Nakhon Pathom. 2) Compare success of the shrimp farmers Kamphaeng Saen Nakhon Pathom by classified according to personal factors. 3) To Study guidelines the success of the implementation of the shrimp farmers Kamphaeng Saen Nakhon Pathom. The sample group of 313 shrimp farmers by stratified random sampling and 10 interviewes were selected by purposive sampling. The research instrument are questionnaire and interview. Statistic in this research used the frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance and content analysis.

The research result finds that :

1) The success of the shrimp farmers Kamphaeng Saen Nakhon Pathom, the overall and each aspect were at the high level. The highest level was Financial, internal process, Learning and Development And the last is the customer.

2) Farmers who have sex, education level and experience to differ,their are opinions on the success of the implementation is no different. And farmers who have age and locations to differ,there are opinions on the success of the operation is different. A statistically significant at the .05

3) The success of the implementation of shrimp farmers, farmers should prepare financial accounts and transaction costs between the Shrimp farming. Such as note from the pond preparation. shrimp purchase, food, workers, the oil until the catch shrimp. To clearly separate the income that must be spent in any way. The customers, farmers should learn more about the nutrients that are beneficial. The transfer of pond water to increase oxygen. The addition of minerals in the pond. The Internal process, farmers should have more contact with government agencies. May be of guidance in shrimp to information that is useful to the shrimp or have contact with the private sector, who came to the knowledge of the shrimp. Learning and development farmers should learn from farmers together or attend a workshop on the shrimp.

Keywords : success, the shrimp farmers.

1. บทนำ

ประเทศไทยถืออาชีพการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหนึ่งที่ใช้ทำกินตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แม้ปัจจุบันสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร อาชีพเกษตรกรรมยังคงมีความสำคัญต่อประเทศโดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่ผลิตอาหารเลี้ยงประชากรทั้งประเทศ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มนุษย์รู้จักเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเกิดขึ้นภายหลังจากที่มนุษย์รู้จักการเพาะปลูกซึ่งมีมาไม่น้อยกว่า 8,000 ปี หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำส่วนใหญ่มาจากทวีปเอเชีย อียิปต์โบราณและยุโรปตอนกลาง (โชคชัย เหลืองธรรวปราณีต, 2548) ปัจจุบันประชากรทั้งในและต่างประเทศส่วนใหญ่หันมาบริโภคสัตว์น้ำแทนการบริโภคเนื้อสัตว์บกมากขึ้น จึงทำให้ความต้องการของตลาดจำพวกกุ้งและปลาเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งยังมีการพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านพื้นที่การเพาะเลี้ยงและการเพิ่มผลผลิต

ปัจจุบันการเลี้ยงกุ้งนิยมเลี้ยงเกือบทุกภูมิภาคของประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ในส่วนของภาคกลางจะเป็นแหล่งในการเลี้ยงกุ้งรวมถึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกกุ้งอีกด้วย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสม รวมถึงสภาพอากาศที่สามารถถ่ายเทได้สะดวก จังหวัดที่มีการเพาะเลี้ยง รวมถึงการเลี้ยงกุ้งมากที่สุดคือจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และราชบุรี โดยพื้นที่จังหวัดนครปฐม อำเภอกำแพงแสน ฝั่งตะวันออกส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม มีลำคลองสาธารณะหลายสาย ซึ่งเป็นลำคลองย่อยมาจากแม่น้ำท่าจีน เชื่อมต่อจากทางอำเภอบางเลน ทำให้มีน้ำในการทำเกษตรตลอดทั้งปี บางปีน้ำท่วมแต่ไม่เป็นปัญหาสำหรับชาวบ้านที่ทำการเกษตรในพื้นที่เนื่องจากน้ำท่วมไม่นานและไม่ได้ท่วมทุกๆ ปี การทำประมงน้ำจืดจึงมีมากในพื้นที่นี้

จากการศึกษาข้อมูลการเลี้ยงกุ้ง พบว่า การประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งถือเป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งเป็นอย่างมากและในปัจจุบันการเลี้ยงกุ้งได้ขยายพื้นที่ออกไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมนั้น มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านการประมงที่หลากหลาย แต่ที่มีจำนวนมากที่สุดก็คือการเลี้ยงกุ้งถึง 1,643 ราย และมีพื้นที่เลี้ยง 27,950 ไร่ (สำนักงานประมงจังหวัดนครปฐม, 2556) โดยประชากรทุกครัวเรือนในเขตอำเภอกำแพงแสน ทำอาชีพเลี้ยงกุ้งมากโดยเฉพาะตำบลสระสี่มุม ตำบลห้วยม่วง ตำบลสระพัฒนา จะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งทำให้มีรายได้ที่ดี จึงสนใจว่าการประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยง แต่ในทางปฏิบัติพบว่า ขาดการวางแผนจัดการในหลายๆ ด้าน จึงทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จได้ เพราะฉะนั้นเพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้นำแนวคิดในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยดัชนีวัดผลความสำเร็จแบบสมดุลของ Kaplan and Norton (1996, 75) ที่ได้เสนอไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงเป้าหมายและใช้วัดผลการดำเนินงานในส่วนที่สำคัญต่อกลยุทธ์ (วรรณรัตน์ วัฒนานิมีตกุล, 2555)

ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าการประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้อย่างมากให้กับผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งบางคนและผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น มีกระบวนการดำเนินงานดำเนินงานอย่างไร และมีแนวทางอย่างไรบ้างเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และอาจจะได้แนวทางความสำเร็จไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

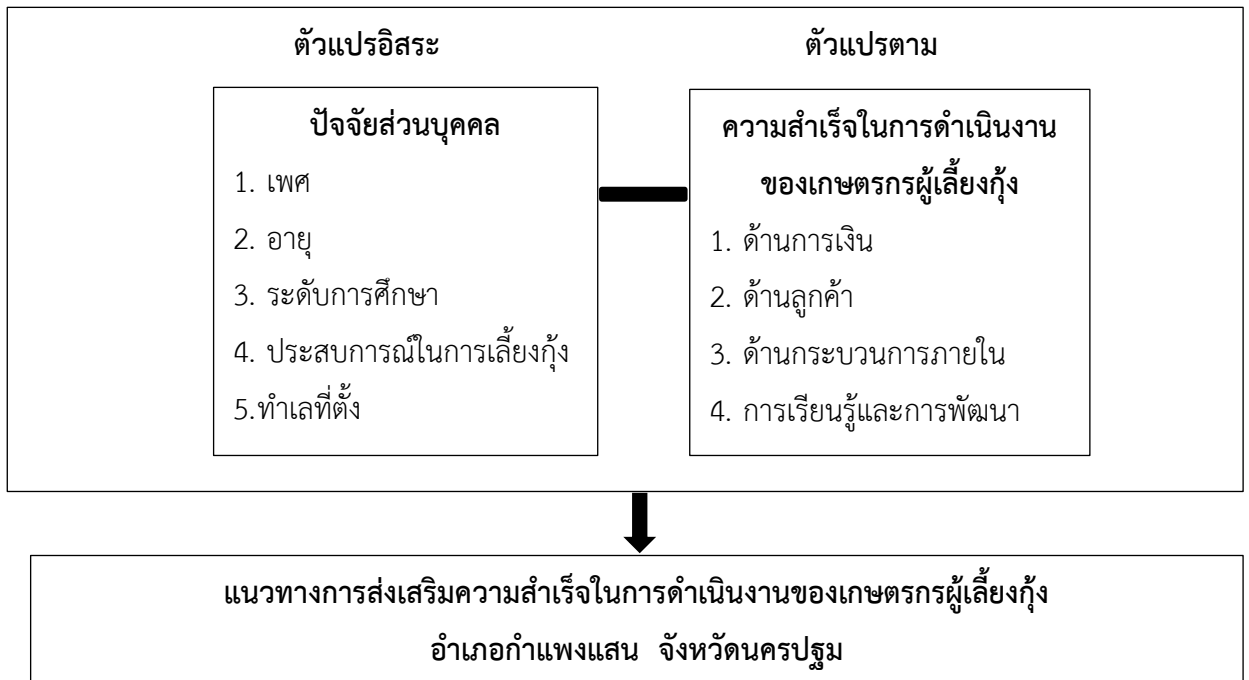
1. เพื่อศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีระดับความสำเร็จในการดำเนินงานแตกต่างกัน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมศึกษาทฤษฎีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยดัชนีวัดผลความสำเร็จแบบสมดุล (Kaplan and Norton, 1996) รวมกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของ Olve , Roy and Wetter (1999) ญัฐพล ขวลิขิตชิน และปราโมทย์ ศุภปัญญา (2546) นภดล ร่มโพธิ์ (2553) พสุ เดชะรินทร์ และคณะ (2548) วิวัฒนา พัฒนพงศ์ (2547) ศรีเพ็ญ ทรัพย์มนชัย (2541) อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัชฌุกร (2548) โดยนำเอาทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นกรอบแนวคิด การวิจัยในครั้งนี้

แผนภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

3.วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ครอบคลุมพื้นที่ 15 ตำบล จำนวน 1,643 ราย (กรมประมงอำเภอกำแพงแสน, 2556)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ครอบคลุมพื้นที่ 15 ตำบล ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Kreicie and Morgan (1970 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2553 : 179) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 313 ราย และผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สุ่มแบบเจาะจงจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง จำนวน 10 ราย

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำบล

ขนาดอำเภอกำแพงแสน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลสระสีมูม	470	90
ตำบลห้วยม่วง	437	83
ตำบลสระพัฒนา	387	74
ตำบลดอนข่อย	287	55
ตำบลห้วยขวาง	26	5
ตำบลวังน้ำเขียว	9	2
ตำบลกำแพงแสน	8	2
ตำบลกระต๊อบ	7	1
ตำบลทุ่งลูกนก	3	1
ตำบลทุ่งกระพังโหม	2	0
ตำบลทุ่งขวาง	2	0
ตำบลห้วยหมอนทอง	2	0
ตำบลทุ่งบัว	1	0
ตำบลรางพิบูล	1	0
ตำบลหนองกระทุ่ม	1	0
รวม	1,643	313

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (close-ended questions) และคำถามปลายเปิด (open-ended questions) เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลโดยลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกร ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้ง ทำเลที่ตั้ง เป็นต้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม ตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(rating scale) 5 ระดับ(Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert, 1961: 123)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสำเร็จของเกษตรกร ผู้เลี้ยงกุ้ง มีลักษณะคำถามแบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง

ชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (structure interview) มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด(open-ended) จำนวน 10 คน ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้ง ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในด้านการเงินท่านมีวิธีการจัดทำบัญชีและมีการตรวจสอบบัญชีอยู่เสมออย่างไร
2. ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในด้านลูกค้าท่านมีวิธีการทำให้กุ้งมีน้ำหนักตามความต้องการของตนเองได้อย่างไรบ้าง
3. ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในด้านกระบวนการภายใน ท่านมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในด้านการเรียนรู้และพัฒนา ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ หรือไม่ เพราะเหตุใด

3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถาม ดังนี้

- 3.3.1. ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักเกณฑ์การสร้างเครื่องมือ
- 3.3.2. วิเคราะห์ตัวแปรและกำหนดดัชนีชี้วัดให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา
- 3.3.3. สร้างแบบสอบถามตามดัชนีชี้วัดให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาภายใต้ความคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิจัย
- 3.3.4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับจุดประสงค์ โดยเลือกข้อมูลที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป ซึ่งค่าดัชนีที่ได้เท่ากับ 0.67 และ 1.00
- 3.3.5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำแบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่น(reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970: 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทั้ง 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านการเงิน = 0.89 ด้านลูกค้า = 0.89 ด้านกระบวนการภายใน = 0.89 และด้านการเรียนรู้และพัฒนา = 0.88

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการประมวลผลโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.4.1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

3.4.2. การวิเคราะห์ระดับความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร ใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกระดับความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้ง

3.4.3. การเปรียบเทียบความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติการทดสอบหาค่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่จำแนกเป็น 2 กลุ่มใช้การทดสอบที (t-test Independent Sample) ส่วนตัวแปรที่มี 3 กลุ่มขึ้นไปใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way analysis of variance) และวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Least Significant Different (LSD)

3.4.4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกร อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 313 คน พบว่า โดยส่วนมากเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 64.86 มีอายุ 23 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.31 มีระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.40 มีประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้ง 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.81 และมีทำเลที่ตั้งอยู่ที่ตำบลสระสี่มุม คิดเป็นร้อยละ 28.75

ผลการวิจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 2 ระดับของความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกร ผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านการเงิน	3.70	0.60	มาก	1
ด้านลูกค้า	3.49	0.61	มาก	4
ด้านกระบวนการภายใน	3.66	0.64	มาก	2
ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	3.54	0.66	มาก	3
รวม	3.60	0.63	มาก	

ระดับความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตามความคิดเห็นของเกษตรกร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.63) โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีความสำเร็จในการดำเนินงาน ด้านการเงินมากที่สุด ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.60) รองลงมาคือด้านกระบวนการภายใน ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.64) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.66) และด้านลูกค้า ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		ประสบการณ์		ทำเลที่ตั้ง	
t	sig	F	sig	F	sig	F	sig	F	sig
-0.17	0.72	13.02**	0.00	1.86	0.45	1.19	0.57	22.66**	0.00

ผลการวิจัยพบความแตกต่างจากความคิดเห็นความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามอายุ และทำเลที่ตั้งของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ต่อการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร จำแนกตามด้านของความสำเร็จ พบว่า

1) ความสำเร็จของเกษตรกร ด้านการเงิน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายถือเป็นส่วนสำคัญในการทำให้งิการอยู่รอด โดยมีวิธีการจัดทำบัญชีต้นทุนและรายการที่ใช้จ่ายระหว่างการเลี้ยง เช่น มีการจดบันทึกตั้งแต่การเริ่มเตรียมบ่อ ค่าพันธุ์กุ้ง ค่าอาหาร ค่าคนงาน ค่าน้ำมัน จนถึงการจัดเก็บ กำไรรายรับ รายจ่าย ให้ชัดเจนและมีการตรวจสอบบัญชี เมื่อครบระยะเวลาในการเลี้ยงก็จะสรุปบัญชีว่ามีกำไรเท่าไรในรอบระยะเวลาในการเลี้ยง

2) ความสำเร็จของเกษตรกร ด้านลูกค้า พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรหาวิธีการทำให้กุ้งมีน้ำหนักตามความต้องการ โดยเน้นการปฏิบัติ เช่น ถ่ายน้ำ ใส่แร่ธาตุ หาพันธุ์กุ้งที่มีคุณภาพ และการบำรุงให้อาหารที่มีส่วนผสมของโปรตีนช่วยให้กุ้งมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น การเข้าฟาร์มเพื่อเพิ่มพูนความรู้จากภาครัฐหรือคำแนะนำจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งรายอื่นๆ แล้วนำมาปรับใช้ในบ่อตนเอง นอกจากนี้การดูแลเอาใจใส่ การกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ได้กุ้งมีน้ำหนักตามความต้องการได้

3) ความสำเร็จของเกษตรกร ด้านกระบวนการภายใน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรที่จะทำให้งิการประสบความสำเร็จมากขึ้น โดยต้องอาศัยการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น เพื่อขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งจากกรมประมงและตลาดกลางมหาชัย ในการขายและเช็คราคากุ้ง หรือมีการติดต่อพูดคุยกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งรายอื่น ๆ

4) ความสำเร็จของเกษตรกร ด้านการเรียนรู้และพัฒนา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรมีการติดต่อจากหลายหน่วยงาน ทำให้มีการเก็บเกี่ยวความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาปรับไม่ว่าจะเป็นการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น ในหน่วยงานของเอกชน ได้แก่ ผู้ผลิตยา แร่ธาตุ อาหารอาหารเสริม ที่มาให้ความรู้ ในหน่วยงานของรัฐบาล ได้แก่ การเข้ามาช่วยในด้านการศึกษาพันธุ์ในบ่อเลี้ยง มีคำแนะนำค่าน้ำที่เหมาะสม ในการเลี้ยงกุ้งที่ดี นอกจากนี้การได้ติดต่อ ปรึกษา พูดคุยกันระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งด้วยกันถึงปัญหา วิธีการเลี้ยงและการป้องกันแก้ไขก็ทำให้เรานำมาปรับใช้ในการเลี้ยงกุ้งที่ดีขึ้น

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยดัชนีวัดผลความสำเร็จแบบสมดุล (Kaplan & Norton, 1996) ซึ่งได้ศึกษาในด้านต่าง ๆ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

5.1.1 ความสำเร็จในการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านการเงินที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งผู้เลี้ยงกุ้งเลือกสูงที่สุด คือ มีการวางแผนการประมาณการใช้จ่ายเงินลงทุนก่อนล่วงหน้า ด้านลูกค้ำที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งผู้เลี้ยงกุ้งเลือกสูงที่สุด คือ สามารถรักษาความสดของกุ้งให้อยู่ได้นาน ด้านกระบวนการภายในที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งผู้เลี้ยงกุ้งเลือกสูงที่สุด คือ มีความกระตือรือร้นและความพร้อมในการปฏิบัติงาน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งผู้เลี้ยงกุ้งเลือกสูงที่สุด คือ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเลี้ยงกุ้งจากการเรียนรู้งาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่ มีผลมาจากการปฏิบัติงานของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งจะสำเร็จได้ด้วยการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับการวางแผนในการปฏิบัติงาน ความกระตือรือร้น ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด ความเพียร (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในแปลงเพศ ในอำเภอบาง จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกร ได้แก่ ระดับการศึกษาการพบปะกับเจ้าหน้าที่ประมงภาครัฐ ประสบการณ์การเลี้ยงปลา ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงปลา แรงงานในครัวเรือนที่ช่วยเลี้ยงปลา ต้นทุนการเลี้ยงปลา การจำหน่ายปลา การพบปะแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่ชมรมขนาดพื้นที่ของบ่อปลา จำนวนบ่อปลา หนี้สินการพบปะแลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกร การเข้าร่วมอบรมการเลี้ยงปลา เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตลอดจนการสนับสนุนด้านการผลิตและการตลาดของชมรม/กลุ่ม ส่วนปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติต่อความสำเร็จของเกษตรกร ได้แก่ ระดับการศึกษาส่วนปัจจัยทางสังคมได้แก่ การพบปะแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่ประมงภาครัฐ

5.1.2 ผลการเปรียบเทียบความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งของเกษตรกร อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้ง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งด้านอายุ และทำเลที่ตั้งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้ง โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สองด้าน คือด้านกระบวนการภายในและด้านการเรียนรู้และพัฒนา ส่วนอีกสองด้าน คือด้านการเงินและด้านลูกค้ำ พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งมีความคิดเห็นต่อด้านต่าง ๆ ของความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้งแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกันนั้น ย่อมเกิดจากปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่เหมือนหรือแตกต่างกันของแต่ละคนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมร คุณดิลกชนะกุล (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางในการเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่ประสบความสำเร็จของเกษตรกร พบว่า แนวทางการเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่ประสบความสำเร็จมีการปฏิบัติและดำเนินการเลี้ยงสอดคล้องตามหลักวิชาการ มีเกณฑ์ในการกำหนดที่จะแสวงหาข้อมูลของการเลี้ยงที่ประสบความสำเร็จ การสังเกตฟาร์มของเกษตรกรที่เลี้ยงกุ้งประสบความสำเร็จ และการเก็บข้อมูลเกี่ยวข้องกับอุณหภูมิของน้ำในบ่อเลี้ยงกุ้ง

5.1.3 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามด้านของความสำเร็จ พบว่า ด้านการเงิน ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงในด้านการทำบัญชีอย่างละเอียด เพื่อรับรู้ถึงใช้จ่ายอะไรบ้างในกิจการ ด้านลูกค้ำ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรที่จะให้มีการบำรุงด้วยวิตามินที่มีคุณภาพและอาหารที่มีโปรตีนสูงซึ่งจะทำให้กุ้งมีน้ำหนักตามความต้องการได้ ด้านกระบวนการภายใน ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า ควรจะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการติดต่อกับหน่วยงานหรือเกษตรกรรายอื่น ๆ บ้าง ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอความคิดเห็นว่า

เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งควรเข้าฟังการอบรมจากหน่วยงานของภาคีรัฐบาล หรือหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ที่มาให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการ เลี้ยงกุ้ง ผลการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ต่อความสำเร็จในการเลี้ยงกุ้ง สอดคล้องกับดัชนีวัดผลความสำเร็จแบบสมดุลของ Kaplan and Norton (1996 : 75-85) ได้กล่าวว่า ดัชนีวัดผลความสำเร็จแบบสมดุล (BSC) เป็นมากกว่ากลวิธีหรือระบบการวัดผลเชิงปฏิบัติงาน แต่ถือว่าเป็นระบบการบริหารเชิงกลยุทธ์อย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถบริหารกลยุทธ์ขององค์กรในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการวัดผล

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

5.2.1 ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ด้านการเงิน มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งมากที่สุด โดยเกษตรกรจะมีการวางแผนการประมาณการใช้เงินลงทุนก่อนล่วงหน้าเป็น อันดับแรก ดังนั้นเกษตรกรควรมีการลงบันทึกในการใช้จ่ายเงินอย่างละเอียดเพื่อไว้ตรวจสอบรายจ่ายที่เกิดขึ้นและผลกำไรของแต่ละบ่อที่ลงทุนไป

5.2.2 ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ด้านกระบวนการภายใน มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในอันดับที่สอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติงานโดยปกติของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งมีผลในความสำเร็จ ดังนั้น เกษตรกรควรมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการนำความรู้ที่ได้จากหน่วยงานมาใช้ หรือความรู้จากเกษตรกรรายอื่น ๆ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

5.2.3 ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในอันดับที่สาม โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งจะพิจารณาจากความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเลี้ยงกุ้งจากการเรียนรู้งานมากที่สุด ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการพัฒนาการเลี้ยงกุ้งให้ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือการให้ความรู้แก่เกษตรกรในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ในเรื่องของอาหาร การให้วิตามินเสริม การสังเกต แร่ธาตุ การปรับระดับน้ำที่เหมาะสมในการใช้เลี้ยงกุ้ง เป็นต้น

5.2.4 ความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง ด้านลูกค้า มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งต่ำที่สุด ดังนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของกุ้งเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ซึ่งเกษตรกรต้องใส่ใจในทุกขั้นตอนของการเลี้ยงกุ้ง ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์กุ้งที่ดี การให้อาหารที่มีคุณภาพ การเพิ่มออกซิเจนในน้ำ เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 งานวิจัยครั้งนี้ ศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เท่านั้น ดังนั้น หากมีการทำวิจัยครั้งต่อไป จึงควรใช้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เลี้ยงกุ้งในอำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลของการวิจัยแต่ละอำเภอ หรือจังหวัด แล้วนำมาปรับปรุงการเลี้ยงกุ้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.3.2 ครั้งนี้เป็นการศึกษาความสำเร็จของเกษตรกร ดังนั้น อาจจะศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากความสำเร็จเพิ่มขึ้น เช่น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการเลี้ยงกุ้ง เป็นต้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผลการวิจัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โชคชัย เหลืองธวัชพรานิต. (2548). **พิษของแอมโมเนียที่มีต่อกุ้งกุลาดำ**. ปัตตานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐพล ชาลิตชีวิน และปราโมทย์ ศุภปญญา. (2546). **เทคนิคการวัดผลงานสมัยใหม่**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : อินฟอร์มีเดียบุ๊กส์.
- นภดล รมโพธิ์. (2553). **การวัดผลองค์กรแบบสมดุล (Balanced Scorecard)**. กรุงเทพฯ : คณะบุคคล อีเมจิเนียร์.
- พสุ เดชะรินทร์ และคณะ. (2548). **การกำหนดตัวชี้วัดระดับบุคคล (Individual Scorecard)**. ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตัวเอง. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์ (1996) จำกัด.
- วรรณรัตน์ วัฒนานิมิตกุล. (2555). **การใช้ Balanced Scorecard ในการบริหารงาน**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ. 25 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.siam.edu/images/doc/ba1.doc>.
- วัฒนา พัฒนพงศ์. (2547). **BSC และ KPI เพื่อการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ศรีเพ็ญ ททรัพย์มนชัย. (2541). **The Balanced scorecard เทคนิคการวัดผลการดำเนินงานกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมคิด ความเพียร. (2548). **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิลแปลงเพศในอำเภอบางจังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมร คุณดิลกชนะกุล. (2551). **การศึกษาแนวทางการเลี้ยงกุ้งกุลาดำที่ประสบความสำเร็จของเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาวิทยาศาสตร์การพัฒน. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สุวิมล ติरणันท์. (2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประมงนครปฐม, (2556.) **ระบบสารสนเทศด้านการประมง**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ. 2 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.fisheries.go.th/fpo-nakhonpatom/db/aboutus.php>
- อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัจฉกร. (2548). **การประเมินผลการปฏิบัติงาน: แนวความคิดหลักการ วิธีการ กระบวนการ**. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological testing**. (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Kaplan R. S. and Norton, D. P. (1996). Using the Balanced Scorecard as a Strategy Management System. **Harvard Business Review**, 74 (1) : 75-85.
- Likert, S. (1961). **New patterns of management**. New York: McGraw-Hill.
- Olve, N., J. Roy and Wetter, M. (1999). **Performance Drivers: A Practical Guide to Using the Balanced Scorecard**, Chichester : John Wiley & Sons.